

Seria „Filologia XXI”, publikowana przez Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich, jest formą powrotu do tradycyjnego pojmowania filologii jako pracy tekstologicznej, edytorskiej i interpretacyjnej. Cztery tom serii, zatytułowany *Mapa romantyzmu polskiego*, zawiera studia, szkice, recenzje, wspomnienia i przemówienia Zofii Stefanowskiej (1926–2007), niezwykle cenionej i uznanej badaczki i edytorce literatury romantyzmu. Sylwetkę naukową Stefanowskiej interesująco przybliżyła postłowie Zdzisława Łapińskiego, a najważniejsze fakty z biografii podaje wspomnienie Romana Werpachowskiego. Dodatkowo książka jest zaopatrzona w noty: edytorską i bibliograficzną, które informują o podstawie tekstowej zgromadzonych w tomie pism, a także zasadzie ich wydania.

Mapa romantyzmu polskiego jest zbiorem tekstów w większości już wcześniej drukowanych, co w niczym nie ujmuje wartości tej publikacji. Po pierwsze dlatego, że pisma Stefanowskiej były dotychczas rozproszone w wielu czasopismach specjalistycznych i tomach zbiorowych rozmaitych ośrodków akademickich. Po drugie, i najważniejsze, są to teksty najwyższej próby literaturoznawczej, stanowią kanon współczesnych badań nad romantyzmem.

Tytuł książki jest bardzo trafnie dobrany, ponieważ zebrane z półwiecza pracy badawczej najważniejsze pisma Stefanowskiej są swoistą mapą problemów polskiego romantyzmu. Mamy tu bowiem zarówno mniej lub bardziej szczegółowe opracowania poświęcone głównie twórczości Mickiewicza, Słowackiego i Norwida, jak i przekrojowe studia na temat romantyzmu oraz wspomnienia jego badaczy. Są także omówienia kwestii edytorskich, tak bliskich autorce *Próby zdrowego rozumu*.

Najwięcej miejsca w książce zajmują zagadnienia mickiewiczowskie. Na marginesie warto dodać, że jeden z dwóch ostatnich – nigdzie niepublikowanych – wykładów prof. Zofii Stefanowskiej pt. *Wiersze, które Mickiewicz zostawił w rękopisie* został wygłoszony podczas konferencji „Tekstologia i edytorstwo dzieł romantyków. Tradycja – stan badań – perspektywy” w Toruniu, miesiąc przed śmiercią badaczki. Omawiana tu książka prezentuje szerokie spektrum problemów mickiewiczologii. Tom otwiera niepublikowane wcześniej w języku polskim studium o *Sonetach krymskich*, kolejne teksty dotyczą *Dziadów*, jest również mowa o wierszach, wykładach paryskich, a przede wszystkim – o *Panu Tadeuszu*. Są to wnikliwe analizy tekstu poematu Mickiewicza, prowadzące do odkrywczych konstatacji, a zarazem dyskretnie polemizujące z niektórymi ustaleniami badaczy. Szczegółowe artykuły i studia ukazują nieoczywistości świata przedstawionego w *Panu Tadeuszu*, jak również bogactwo sensów utworu. „Wydaje się – mówi interpretatorka – że Mickiewicz odegrać mógł w kulturze polskiej wielką rolę tłumacza przeszłości na system pojęć już nowoczesnych, dziewiętnastowiecznych, dzięki temu właśnie, że umiał wyrazić tak wiele ze zbiorowych przeświadczeń i nawyków myślowych swego czasu”.

Cechą wspólną wszystkich pism Zofii Stefanowskiej, a jednocześnie charakterystycznym rysem jej postawy badawczej, było przyjmowanie założenia, że utwór jest świadomie zorganizowaną całością. Dlatego istotna, jeśli nie najistotniejsza, była dla niej intencja autora. Jak przypomina Zdzisław Łapiński, „interpretując utwór, starała się odtworzyć cel spajający wszystkie jego składniki. Ten cel, to najczęściej była dla niej wizja świata, postawa ideowa, myśl nieoddzielna od wzruszeń. Docierała do tej wizji poprzez analizę funkcji, jaką pełniły różne tzw. formalne czynniki tekstu”.

Lektura pism Zofii Stefanowskiej w tej edycji jest spotkaniem z badawczą pasją i prawdziwie filologicznym warsztatem. To intelektualna przygoda przedstawiona w bardzo starannej formie edytorskiej, o którą zadbali wydawcy książki.

Marcin Lutomiński

Zofia STEFANOWSKA, *Mapa romantyzmu polskiego. Pisma z lat 1964–2007*,
Instytut Badań Literackich – Wydawnictwo, Warszawa 2014,
seria: Filologia XXI.